

artwork

Yhdessä oppimisen ja työskentelyn käsikirja: opetus, taide ja kulttuuri

Tämä hanke on rahoitettu Euroopan komission tuella. Tämä julkaisu kuvastaa ainoastaan kirjoittajan näkemyksiä, eikä komissiota voida pitää vastuullisena sen sisältämien tietojen mahdollisesta käytöstä.

Sisällysluettelo

Yleiskatsaus	3
Oppimistavoitteet	3
1: Johdanto	4
Kollaboratiivinen vs. kooperatiivinen oppiminen ja työskentely	5
Yhteisoppiminen ja työskentely: kolmannen tilan luominen	6
Transformatiivisen oppimisen 4 C:tä	6
Taiteilijoiden rooli moniammatillisissa yhteyksissä	8
2: Yhteisöllisen oppimisen ja työskentelyn menetelmät	11
Vertaisoppiminen	11
Design Thinking - muotoiluajattelu	11
Käänteinen oppiminen	13
Open Space - avoin tila	13
Barcamp	14
3: Työkalut verkko-oppimiseen ja -työskentelyyn yhteistyössä verkossa	15
Padlet	15
Google Jamboard	16
Moodle	16
4: Yhteistoiminnallinen oppiminen ja työskentely - kokemuksia	17
5: Miten? Koulutuksen, taiteen ja kulttuurin välinen yhteistyö	20
Viro: Chat Stopit	20
Saksa: Kulttuuri- ja kielileirit	22
Itävalta: LERNKUNST	25
6: Yhteistoiminnallisten oppimis- ja työskentelyprosessien arviointi	27
Kriittisten ystävien piiri	27
Esteettinen päiväkirja	28
Viitteet	29
Hankekumppanuus & vastuuvapauslauseke	31

Yleiskatsaus

Tämä käsikirja on suunnattu taide/kulttuurialan ja aikuiskasvatuksen ammattilaisten yhteistyön kehittämiseen. Tavoitteena on ammattilaisten yhdessä ja toisiltaan sekä toistensa alasta oppiminen. Yhdessä oppimisessa ja työskentelyssä hajautetusta tiedosta ja tietämisestä voi syntyä jaettava ymmärrystä, kun yksilön tietämys tulee näkyväksi kaikille osapuolille.

Käsikirja perustuu artwork-hankkeessa kerättyyn tietoon ja kokemuksiin yhteisöllisistä oppimisympäristöistä. Käsikirjan avulla voidaan luoda uusia tapoja oppia toisiltaan ja toisistaan, sekä työskennellä yhdessä monialaisissa ryhmissä.

Käsikirja sisältää yhteistoiminnallisen oppimisen ja työskentelyn teoreettisen viitekehyksen sekä käytännön neuvoja, menetelmäehdotuksia yhteistoimintaa varten, kokemuksia ja käytännön esimerkkejä sekä lähestymistapoja yhteistyön arviointiin.

Oppimistavoitteet

Tämä käsikirja pyrkii tarjoamaan sinulle, taiteen / kulttuurin / kasvatustalon ammattilainen, taitoja, joiden avulla voit luoda ja kehittää yhdessä oppimisen ja työskentelyn tiloja eri ammattilaisten kesken.

Soveltamalla tämän käsikirjan menetelmiä ja toimintoja voit:

- tutustua yhteistoiminnallisen oppimisen ja työskentelyn periaatteisiin,
- oppia käytännön menetelmiä ja välineitä yhteisoppimiseen ja -työskentelyyn sekä niiden soveltamiseen - kasvokkain ja verkossa
- hyötyä ammattilaisten yhteistyöskentelyssä ja -oppimisessa syntyneistä jaetuista kokemuksista,
- tutustua käytännön esimerkkeihin taiteilijoiden/kulttuurityöntekijöiden ja opetusalan ammattilaisten välisestä opetusyhteistyöstä,
- oppia, miten yhteistoiminnallisen oppimisen tuloksia voidaan arvioida.

1: Johdanto

Kasvatuksen ja koulutuksen merkityksen perustelu nojautuu usein konkreettisiin tuloksiin, joita syntyy yksilöiden muovautuessa yhteiskuntakelpoisiksi. Taide puolestaan ei ole oppimistieteen ala. Taiteen erityisominaisuus on läsnäolo ja hetkessä oleminen, jossa ensisijainen tavoite on itsensä kehittäminen. Onko näiden välillä ristiriitaa?

Kasvatuksen tavoitteena on usein tämän hetken yksilöllisiin ja yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaaminen. Taiteen erityinen avoimuus soveltuu hyvin vastaamaan näihin tarpeisiin ja oppijoille voi olla helpompaa omaksua tietoa epävirallisissa prosesseissa perinteisten oppimislaitosten ulkopuolella. Itseasiassa, uusien ja luovien oppimismenetelmien soveltaminen taiteen/kulttuurin ammattilaisten ja opettajien yhteistyössä on lisääntynyt ympäri Eurooppaa.

Tyypillisiä esimerkkejä ovat:

- Toisen kielen oppiminen yhdistettynä taiteelliseen toimintaan, kuten tarinankerrontaan, näyttelemiseen ja maalaamiseen;
- Elokuvat kulttuurien välisen oppimisen ja kulttuurisen ymmärryksen välineenä.

Monialaisessa yhteistyössä opetussuunnitelman ja oppimistavoitteiden viitekehyksen määrittely on useimmiten opetus- ja kasvatustieteiden ammattilaisten vastuulla. Taiteilija toimii tällöin prosessin tukijana vaikuttamatta aktiivisesti pedagogiseen sisältöön. Samantasoisesta yhteistyöstä mahdollistamiseksi artwork hankkeissa ehdotetaan molemminpuolista oppimisprosessia ennen keskinäisen opetus- ja koulutustoiminnan toteuttamista.

- Osallistuessaan pedagogiseen toimintaan taide/kulttuurialan ammattilaisten tulee oppia aikuiskoulutuksen ja -kasvatuksen perusteita.
- Aikuiskasvattajien tulee oppia taiteen ja kulttuurin mahdollisuuksista ja hyödyistä oppimisprosesseissa.

Yhteisoppimisen prosesseissa osallistujat voivat keskenään jakaa omaa tietämystään niin kasvatukseen ja koulutukseen kuin taide/kulttuurialan työn perusteista ja opetussuunnitelmista (esim. oppimisympäristöt, oppimistavoitteet, erilaiset opetus- ja oppimistyylyt, laadunvalvonta ja oppimisprosessien arviointi). He voivat lisätä jaettua ja yhteistä ymmärrystä kulttuurista ja taiteellisista prosesseista (esim. tutustuminen oppimiseen soveltuviin kulttuurisiin ja taiteellisiin lähestymistapoihin, kuten teatteripedagogisiin lähestymistapoihin, kuvataiteisiin ja luovaan

kirjoittamiseen). Monialaisten toimijoiden tasavertainen osallistuminen voi edistää opetus-/koulutusmahdollisuuksia.

Kollaboratiivinen vs. kooperatiivinen oppiminen ja työskentely

Mitä eroa on kollaboratiivisella [*en. collaborative*] ja kooperatiivisella [*en. co-operative*] oppimisella ja työskentelyllä? Näitä termejä käytetään usein synonyymeinä [*suom. huom. yhteistoiminta, yhteis-*], mutta niissä on eroja: Kollaboratiivinen tarkoittaa, että kaikki ryhmän jäsenet toimivat jatkuvassa vuorovaikutuksessa yhteisprojektin ja siinä tehtävien ratkaisujen suhteen; kooperatiivisissa ympäristöissä hanke jaetaan asiantuntijoiden kesken osaprojekteihin ja niiden tulokset kootaan yhteen lopussa.

Kollaboratiivista yhteistyötä tehdään, kun kaksi tai useampi ihminen työskentelee yhdessä saavuttaakseen yhteisen tavoitteen. Yhteisoppiminen ja -työskentely rohkaisee oppimis- ja/tai työryhmän jäsenten välistä vuorovaikutusta ja edistää siten intensiivistä ja pohdiskelevaa paneutumista aiheeseen. Ryhmän jäsenten on tehtävä yhteistyötä toistensa kanssa ja arvioitava yhteistyötään jatkuvasti. Tämä tukee myös sosiaalisten taitojen kehittämistä.

Kooperatiivisessa yhteistyössä ryhmän oppimisprosessi on suuntautunut halutun lopputuloksen mukaisesti. Tässä työskentelytavassa jokainen ryhmän jäsen on vastuussa osittaisesta tuloksesta. Lopulta kaikkien osittaisten näkökohtien summa johtaa koko ryhmän tulokseen. Tietämyksen jakamista tai yhteistä kehittämistä ei välttämättä sisälly prosessiin.

Kollaboratiivisessa oppimisessa ja työskentelyssä ryhmän oma prosessi on etualalla. Tiedon jakaminen ja kehittäminen yhdessä sekä yksittäisten jäsenten vuorovaikutus johtavat kokonaisvaltaiseen lopputulokseen. [*suom. huom. tästä eteenpäin yhteis- ja yhdessä oppimisella tarkoitetaan kollaboratiivista oppimista*]

Ryhmädynamiikka (Kuva © VNB)

Yhteisoppiminen ja työskentely: kolmannen tilan luominen

Jos puhumme yhteisoppimisesta ja -työstä taiteilijoiden/kulttuurialan työntekijöiden ja kasvattajien välillä, missä tämä tapahtuu: taiteen tilassa, koulutuksen tilassa vai jossakin kolmannessa tilassa?

Brittiläinen korkeakoulututkija Celia Whitchurch esitteli kolmannen tilan teorian korkeakoulusektorilla vuonna 2008. Se perustuu ajatukseen, että klassisen, akateemisen ja hallinnollisen henkilökunnan muodostaman korkeakoulujärjestelmän rinnalle on syntynyt *kolmas tila* [*suom. huom. third space*], jossa hallinnollisen ja akateemisen työn väliset rajat hämärtyvät¹.

Taiteen/kulttuurin ja opetusalan ammattilaisten yhteistyöhön siirrettynä, yhteistyöhön osallistuvien toimijoiden kesken muodostuu työ- ja oppimissuhteiden kokonaisuus, jossa voi kehittyä erityistä dynamiikkaa. Tämä kolmas tila voi luoda eri alojen toimijoiden välille tiiviimmän yhteyden kuin mitä aiemmin on ollut taiteen, kulttuurin ja koulutuksen välillä. Lisäksi kolmannen tilan osallistujat voivat toimia välittäjinä taide-, kulttuuri- ja koulutusalan edustajien välillä ja olla uudenlaisen yhteistoiminnallisen oppimis- ja työskentelytavan välittäjiä.

Transformatiivisen oppimisen 4 C:tä

Taidelähtöisten menetelmien kautta esteettinen kokemus ja havainnointi ovat mahdollisia kaikenikäisille oppijoille. Taiteessa symbolien ja merkitysten moninaisuus ja monitulkintaisuus ovat mahdollisuus tutkia maailmaa.

"Kulttuurikasvatus [*suom. huom. cultural education*]" käsitteellä voidaan ilmentää kriittistä pedagogista ja sosiaalista asennetta soveltaen kulttuurikasvatuksen periaatteita, kuten osallistumista ja virheettömyyttä. Näihin lähtökohtiin nojaten taiteellisella työskentelyllä voi olla opetus- ja koulutusympäristöissä suuri muutosvoima.

Taiteilijoilla, kulttuurialan ammattilaisilla ja kasvattajilla on omia oletuksia, näkökulmia, ajattelutapoja ja tottumuksia, joista osan muodostavat monenlaiset yksilölliset valmiudet, kokemuspohja ja osaaminen. Miten näitä taitoja ja osaamista voidaan tehdä saavutettavaksi monialaisessa yhteistyössä?

Yksi tapa on käynnistää ryhmän jäsenten keskinäinen oppimisprosessi, jossa nämä oletukset, taidot ja osaaminen muovataan jaetuksi tietämykseksi. Transformatiivisen

¹ Whitchurch, C. (2008): s.378f.

oppimisen mukaisesti keskiössä on näkökulmien muuttaminen². Prosessia tukee aktiivinen osallistuminen keskusteluihin, joissa kohdataan muiden kokemuksia ja oletuksia, ja siten laajentaa omia ajattelutapoja ja tulkintamalleja.

Keskeisimpiä taitoja 2000-luvun transformatiivisen oppimisen kannalta ovat 4C:tä: *viestintä, yhteistyö, luovuus ja kriittinen ajattelu* [suom. huom. *communication, collaboration, creativity and critical thinking*].³

Viestintä

Viestintä on ajatusten ja mielipiteiden selkeää ilmaisemista, johdonmukaista ohjeiden välittämistä ja muiden motivoimista. Tehokas ja toimiva työskentely edellyttää ajatusten ja ideoiden selkeää kommunikointia erilaisille yleisöille eri välineitä ja muotoja käyttäen. Henkilökohtaista ja ryhmässä tapahtuvaa oppimista tukee ryhmän jäsenten toimiva kommunikointi ja tiedon jakaminen sopivia välineitä ja ympäristöjä käyttäen.

Yhteistyö

Kuten edellä mainittiin, yhteistyö tarkoittaa sitä, että kaksi tai useampi henkilö työskentelee yhdessä saavuttaakseen yhteisen tavoitteen. Tavoitteen saavuttamiseksi tiimin jäsenten on kyettävä työskentelemään erilaisten ihmisryhmien kanssa, myös eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa, oltava joustavia ja halukkaita tekemään kompromisseja tiimin jäsenten kanssa yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi sekä osoitettava vastuullisuutta yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Luovuus

Oppimisessa luovuus tarkoittaa kykyä tuottaa uusia, erilaisia ja ainutlaatuisia ideoita. Luova ajattelu tarkoittaa sitä, että asioita tarkastellaan erilaisesta näkökulmasta, eivätkä säännöt, tavat tai normit rajoita sitä. Luoviin taitoihin kuuluu monenlaisia ideointitekniikoita uusien ideoiden löytämiseksi. Siihen kuuluu myös kyky kehittää, tarkentaa, analysoida ja arvioida omia ideoita luovien ponnistelujen parantamiseksi ja maksimoimiseksi. Luova työskentely auttaa osallistujia tuomaan oman konkreettisen ja hyödyllisen panoksensa sille alalle, jolla innovaatio toteutetaan.

² Mezirow 2012: s.81

³ 4C-malli juontaa juurensa yhdysvaltalaiseen P21-aloitteeseen (Partnership for 21st Century Learning), jossa liike-elämän, koulutuksen ja politiikan asiantuntijat ovat yhdistäneet voimansa pohtimaan koulutusta digitaaliaikana. He ovat kuvanneet 4C:n avulla niin sanotut "neljä osaamista 2000-luvulle".

Kriittinen ajattelu

Kriittinen ajattelu käsittää loogisen ajattelun ja päättelyn, mukaan lukien taitoja, kuten vertaileminen, luokittelu, järjestäminen, kuvioiden havainnointi, verkostoituminen, analogioiden ymmärtäminen, suunnitteleminen, hypoteesien tekeminen ja kritisointi. Nykypäivänä oppijan on kehitettävä kriittisen ajattelun taitoja, pyrittävä ymmärtämään erilaisia tilanteita ja opittava käyttämään deduktiivisia, induktiivisia ja muita päättelytapoja. On kerättävä asiaankuuluvaa tietoa ja esitettävä merkityksellisiä ja selventäviä kysymyksiä, joiden avulla ongelmia voidaan ratkaista. Valitsemalla tarkoituksenmukaiset kriteerit, oppija tekee päätöksiä tai tunnistaa vaihtoehdot, joiden avulla voi tehdä luotettavia valintoja.

Viime vuosina kriittinen ajattelu pedagogis-didaktisena tieteenalana on kehittynyt yhä enemmän normikriittiseksi ajatteluksi. *Normikriittinen ajattelu* pyrkii jo käsitteenä suhtautumaan kriittisesti yhteiskunnallisiin normeihin ja rakenteisiin, jotka pohjimmiltaan ilmentävät enemmistön asenteita ja enemmistön oikeutta määritellä normaali ja poikkeava. Käytännössä näitä ovat usein sukupuolinnormit, seksuaaliset normit ja näkemykset etnis-kulttuurisista vähemmistöistä, jotka koulussa ja opetuksessa voivat tuntua tietyistä oppilaista - ja opettajista - ahdistavilta ja poissulkevilta.

Taiteilijoiden rooli moniammatillisissa yhteyksissä

Taiteen ei tarvitse olla harvojen etuoikeus. Mitä jos taide ymmärrettäisiin julkisena palveluna, joka olisi kaikkien saatavilla? Mikä voisi olla taiteilijoiden rooli yhteistoiminnallisissa koulutusympäristöissä, ja mitä esteitä on huomioitava? Taiteilijoiden tai taiteen ja kulttuurin ammattilaisten asenteen ja roolin käsitteellistäminen ja kuvaaminen on haastavaa monimutkaisessa ja monikerroksisessa järjestelmien, toimijoiden ja tiedotusvälineiden verkostossa.

Vastauksia etsiäkseen Taideyliopisto toteutti Suomen Akatemian strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittaman ArtsEqual-hankkeen⁴ (2017), jossa seurattiin taiteellisia interventioita eri konteksteissa. Hankkeessa Uniartsin tiimi tutki taiteilijoiden ammatillista roolia eri organisaatioissa ja työaloilla sekä sitä, miten he viestivät taiteellisista lähestymistavoistaan. Hankkeen tavoitteena oli:

- tarkastella taidetta ja taidekasvatusta tasavertaisena julkisena peruspalveluna uudesta, kokonaisvaltaisesta ja systeemisestä näkökulmasta,

⁴ Kattava raportti ArtsEqual-hankkeesta ja sen tuloksista löytyy täältä: <https://www.academia.edu/49232207>.

- tutkia, miten taide julkisena palveluna voisi edistää tasa-arvoa ja hyvinvointia yhteiskunnassa,
- analysoida uudenlaisia taide- ja taidekasvatusinterventioita, joita toteutetaan kouluissa, taiteen perusopetuksessa, vanhustenhuollossa, monikulttuurisessa nuorisotyössä, vammaispalveluissa ja vankiloissa, sekä niiden vaikutuksia tasa-arvoon ja hyvinvointiin,
- tehdä näkyväksi uusia taiteeseen ja taidekasvatukseen perustuvia yhteiskunnallisia innovaatioita ja tarkastella taiteen ja taidekasvatuksen laajentuneita rooleja sekä niiden yhteiskunnallisia vaikutuksia, ja
- kannustaa ylittämään institutionaalisia rajoja (taiteen, koulutuksen, sosiaali-, hoiva- ja kulttuurialan välillä).

Hankkeessa tehtiin tärkeä havainto liittyen taiteilijoiden työskentelyyn ammattirajat ylittävissä yhteyksissä. Taiteellisen osaamisen havaittiin usein sulautuvan muihin taitoihin, kuten esimerkiksi kriittiseen ajatteluun tai muihin aikuiskasvatuksen avaintaitoihin. Hankkeessa havaittiin myös jännitteitä taiteilijoiden ja organisaatioiden diskurssien välillä, mikä voi johtaa identiteettiristiriitoihin moniammatillisessa työssä. Tämä voi pikemminkin haastaa kuin kannustaa oppimaan uuden taiteellisen ammattikäytännön opetusalan konteksteissa.

ArtsEqual-hankkeessa tehtiin ehdotus identiteettiristiriitojen välttämiseksi: taideopiskelijoiden on tärkeää tulla tietoisiksi taidekäytäntöjen taustalla olevien diskurssien historiallisista ja kulttuurisista erityispiirteistä sekä hybriditaiteilijan roolista nykyaikaisessa, monimuotoisessa ja nopeasti muuttuvassa kontekstissa. Näin ollen on välttämätöntä keskustella kriittisesti yhtäältä perinteisemmän taidealan ammattilaisuuden ja toisaalta hybriditaiteilijoiden laajentuvan ammattilaisuuden välisestä suhteesta uusilla moniammatillisilla aloilla.

Yhteiseen "flow"-tilaan pääseminen

Yhteistyö kuulostaa lupaavalta lähestymistavalta. Miten siihen löydetään oikea tunnelma?

Yksi tapa on päästä yhteiseen [suom. huom. collaborative] flow-tilaan. "Flow" [suom. huom. virta, virtaus] -teorian kehitti positiivisen psykologian keskeinen toimija⁵ Mihaly Csíkszentmihályi. Csíkszentmihályin mukaan flow-tunteen esiintyminen

⁵ Ks. Csíkszentmihályi, Mihaly (1996).

edellyttää selkeitä tavoitteita, täyttä keskittymistä toimintaan, toiminnan hallinnan tunnetta, vaatimuksen ja kyvykkyyden sopusointua yli ahdistuksen tai kyllästymisen näennäisen vaivattomuuden. Hän kutsui tätä erityistä kokemusta "flowksi", perustuen ihmisten haastatteluissa kuvailemaan tunteiseen, jossa he ovat kuin joen virran mukana kulkemassa.

Csikszentmihalyin mukaan flow-tilaan vaikuttaa kahdeksan keskeistä tekijää:

- Selkeä tavoitteenasettelu ja välitön palaute
- Voimakas, keskittynyt keskittyminen tiettyyn tehtävään.
- Taitojen ja vaatimusten välinen tasapaino
- Tunne henkilökohtaisesta hallinnasta ja toimijuudesta käsillä olevassa tehtävässä.
- Minä-tietoisuuden menettäminen
- Vääristynyt tai muuttunut ajantaju
- Toiminnan ja tietoisuuden syventäminen
- Autotelinen kokemus (eli flow-tila on itsessään palkitseva).

Siirrettynä yhteistoiminnallisiin oppimis- ja työympäristöihin ensisijaiset avaintekijät yhteistoiminnalliseen "virtaukseen" pääsemiseksi ovat:

- Selkeät yhteiset tavoitteet ja välitön palaute tiimin jäsenten välillä
- Kunkin ryhmän jäsenen keskittyminen tiettyihin tehtäviin.
- Kaikkien toimijoiden taitojen ja vaatimusten välinen tasapaino
- Tiimin jäsenten tunne siitä, että heillä on hallintaa ja vaikutusvaltaa käsillä olevaan tehtävään.
- "Me"-tietoisuuden muodostuminen.
- Tiimin jäsenten välisen ajantajun vääristyminen tai muuttuminen.
- Yhteistoiminnan ja tietoisuuden syventäminen
- Autotelinen kokemus

2: Yhteisöllisen oppimisen ja työskentelyn menetelmät

Aktiivisessa yhteistyössä kaikki sidosryhmät tuovat yhteen tarvittavat rakenteet, prosessit ja taidot korkeamman yhteistyötason saavuttamiseksi: strategisesti ja toiminnallisesti, kulttuurisesti ja ihmisten välillä. Mutta miten tämä voidaan saavuttaa? Käytettävissä on itse asiassa useita menetelmiä. Seuraavassa esitellään joitakin lupaavimpia lähestymistapoja.

Vertaisoppiminen

Vertaisoppiminen on yhteistoiminnallisen oppimisen muoto, jossa osallistujat työskentelevät pareittain tai pienryhmissä keskustellakseen käsitteistä tai löytääkseen ratkaisuja ongelmiin silmien tasolla, oppien toisiltaan ja kouluttaen toisiaan. Vertaisoppiminen rikkoo vanhoja mielikuvia oppimisesta: Jokaista osallistujaa kehoitetaan osallistumaan, ottamaan tilapäisesti tiedon tarjoajan rooli ja astumaan takaisin oppijan rooliin.

Vertaisoppiminen toimii vain silloin, kun osallistujat tuntevat olonsa tarpeeksi turvalliseksi jakaakseen ajatuksiaan, kokemuksiaan ja kysymyksiään. Heidän on oltava riittävän avoimia ja empaattisia ottamaan vastaan rakentavaa palautetta ja uskallettava antaa rehellistä palautetta. Vertaisoppiminen kukoistaa, kun kaikki osallistujat ovat sitoutuneita ja kantavat vastuun yhteisoppimisen onnistumisesta. Ryhmävuorovaikutus on vertaisoppimisen keskeinen elementti.

Vertaisoppimisen etuna on, että se ei ole sidottu mihinkään koulutusmenetelmään. Toimivuutta edistää sekoitus erilaisia formaaleja ja informaaleja oppimistapahtumia, kuten työn seuraamista, mentorointia ja valmennusta tai itseohjautuvaa oppimista, jonka tuloksista keskustellaan ryhmässä.

Design Thinking - muotoiluajattelu

Muotoiluajattelu eli design thinking on toimiva menetelmä käytännönläheiseen ja luovaan ongelmaratkaisuun, jossa tuotetaan rakentavia tulevaisuussuuntautuneita ratkaisuja. Tässä ihmiskeskeisessä lähestymistavassa tavoitteena on löytää ja ymmärtää todellisia tarpeita, kipuja ja rajoja. Prosessissa käytettävät menetelmät mahdollistavat empatian kokemisen toisia kohtaan. Prosessin vaiheissa pyritään löytämään tasapaino analyyttisen ja luovan ajattelun välillä.

Design thinking on hyödyllinen, jos:

- Sinun on ratkaistava ongelma/haaste,
- Sinulla on tiedollisia puutteita,
- Olet valmis pääsemään eroon ennakko-oletuksista.

Design thinking -prosessi voidaan jakaa kuuteen vaiheeseen⁶. Kolme ensimmäistä vaihetta (ymmärtäminen, havainnointi ja syntetisointi) muodostavat tilan, jossa ongelma tunnistetaan ja analysoidaan. Seuraavat kolme vaihetta (ideointi, prototyyppien luominen ja testaus) voidaan tiivistää ratkaisutilaksi, jossa ideoita tuotetaan, rakennetaan ja testataan. Design thinking -prosessi on iteratiivinen, mikä tarkoittaa sitä, että prosessissa on mahdollista liikkua edestakaisin ja siihen jopa rohkaistaan.

Tämän muotoiluajattelun menetelmän etuna on, että prosessi perustuu monialaisiin tiimeihin, mikä tuottaa kestäviä ja realistisia ratkaisuja loppukäyttäjille (tässä tapauksessa: oppijoille, jotka hyötyvät taide-/kulttuurialan ja kasvatustieteiden yhteistyöstä). Toisaalta suunnitteluajattelu vaatii paljon valmistelua, aikaa, ja fasilitaattorit, jotka johtavat prosessin lävitse.

Kohtauksia muotoiluajattelun työpajasta (© VNB)

⁶ Täydellinen johdanto design thinking -ajatteluun (aikuisten) oppimisprosesseissa ja käytännön työpajaopas (kuudella eri kielellä) löytyvät osoitteesta d-learning.vnb.de.

Käänteinen oppiminen

Käänteinen oppiminen [suom. huom. *flipped learning, inverted learning*] on oppijakeskeinen lähestymistapa, joka perustuu oppijoiden aiempiin kokemuksiin, kiinnostuksen kohteisiin ja taustoihin. Käänteinen oppiminen pyrkii luomaan enemmän tilaa vuorovaikutteiselle yhteistyölle oppijoiden kanssa ja siirtämään klassiset selitysvaiheet itseopiskeluun (Kim ym. 2014).

Kaikkien pohdintojen keskiössä on ajatus siitä, että erityisesti kaikkien saatavilla olevien digitaalisten välineiden lisääntyneen määrän ansiosta perusopiskelu voidaan tehdä aiemmin yksilöiden toimesta, kun taas varsinaista yhteistä oppimistilaa voidaan käyttää aktiiviseen vaihtoon, keskusteluun tai käytännön harjoituksiin. Itseohjautuvaan oppimiseen perustuva käänteinen oppiminen edellyttää huomattavaa määrää itsekuria sekä ennalta määrättyjä aiheita.

Käänteisen oppimisen etuna on se, että osallistujat voivat käsitellä sisältöä omaan tahtiinsa. Esimerkiksi audiovisuaalista materiaalia voidaan katsoa tai kuunnella niin usein kuin halutaan. Oppijoita kannustetaan myös tutkimaan, jos jokin asia jää epäselväksi. Toisaalta osallistujien vähäisempi sitoutuminen voi johtaa siihen, että vain osa ryhmästä tekee valmistautumista lainkaan, jolloin tilanne, jossa tietämyksen taso ennen keskinäisen oppimisen vaihetta on hyvin erilainen.

Open Space - avoin tila

Open Space tarkoittaa metodologisia puitteita ja avointa tilaa, jossa voidaan käsitellä huolenaiheita yhdessä ja itseorganisoituvasti. Harrison Owenin 80-luvun puolivälissä kehittämä Open Space on ensisijaisesti menetelmä, jolla voidaan järjestää konferensseja noin 20-2000 osallistujan ryhmille.⁷

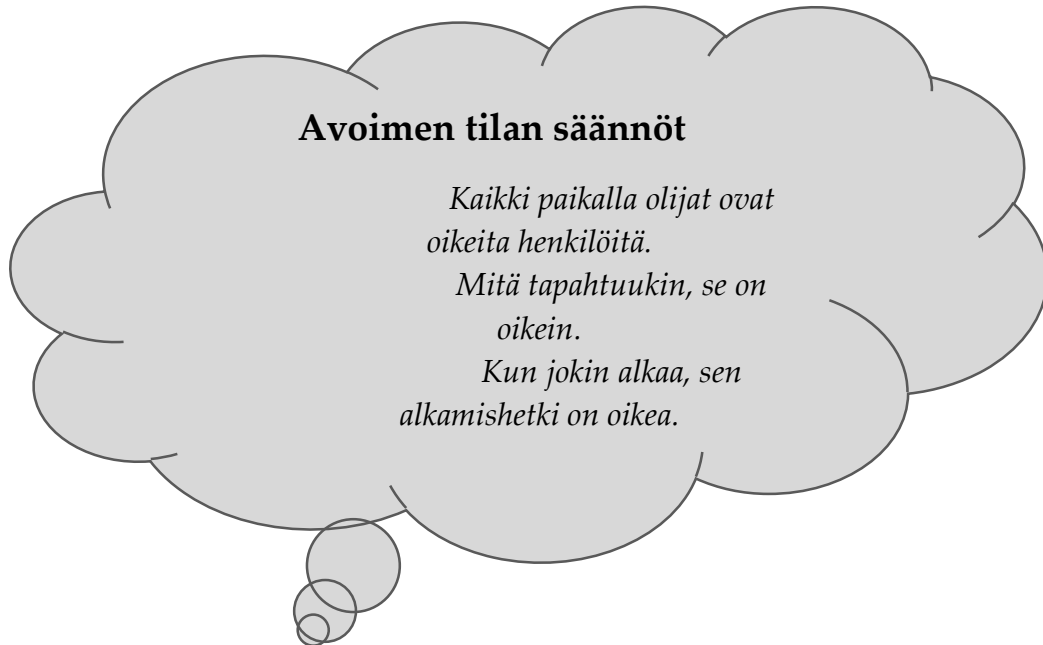
Open Spacessa ominaista on sisällöllinen avoimuus:

- Osallistujat esittelevät omia aiheita koko ryhmälle ja muodostavat kutakin aihetta varten työryhmän.
- Näissä ryhmissä kehitetään mahdollisia hankkeita.
- Tulokset kerätään lopuksi.

Yksittäisiä aiheita ei ole ennalta määriteltä. Jokainen voi tuoda esiin huolenaiheen, joka on erityisen lähellä hänen sydäntään. Oikein toteutettuna menetelmä mahdollistaa laajan osallistumisen optimistisessä hengessä. Se synnyttää keskinäistä

⁷ Monikielinen selitys ja opas Open Space Technology -tekniikasta löytyy osoitteesta: <https://openspaceworld.org/wp2/>.

ymmärrystä ja energiaa yhdessä kehitettyjen ideoiden toteuttamiseen. Yleisestä tavoitteesta riippuen Open Space -tapahtuma voi päättyä toimintasuunnitelmaan, jossa osallistujat sopivat työryhmien ideoiden toteuttamisesta.

Barcamp

Barcamp on suurten ryhmien fasilitointitapa, joka muistuttaa Open Spacea, mutta on löyhemmin organisoitu luentoihin ja keskustelukierrokseen, joita osallistujat itse koordinoivat. Kaikki osallistujat kutsutaan pitämään tai järjestämään luento.

Barcamppeja voidaan järjestää myös verkossa käyttämällä verkkotyöskentelyyn tarkoitettuja työkaluja. Tällöin spontaanius, joka on yksi barcamp toiminnan ratkaisevista ominaisuuksista, tulee vain osittain huomioon otetuksi.

Eriyinen muoto koulutuslallalla on niin sanottu EduCamp, avoin konferenssimuoto, jossa käsitellään pääasiassa mediapedagogisia kysymyksiä sekä opetuksen ja oppimisen muotoja ja menetelmiä yleensä. Kuten Barcampissa, osallistujat itse kehittävät aikataulun ja sisällön konferenssin aikana, vaikka EduCampissa tätä pitkälti itseorganisoituvan ja vapaan "join-in-konferenssin" periaatetta täydennetäänkin vakiintuneilla konferenssimenetelmillä, kuten paneelikeskusteluilla ja Open Space -tapahtumalla.

3: Työkalut verkko-oppimiseen ja -työskentelyyn yhteistyössä verkossa

Viime vuosina yhteistoiminnalliseen työskentelyyn soveltuvien verkkotyökalujen määrä on suorastaan kasvanut räjähdysmäisesti. Täältä löydät lyhyen valikoiman käytännössä hyviksi osoittautuneita työkaluja. Niitä voi käyttää yhdessä keskustelemiseen ja ideointiin, tekstien ja muiden tiedostojen muokkaamiseen, projektien hallintaan tai virtuaaliseen yhdessä oppimiseen.

Padlet

Padlet on ohjelmisto, joka luo digitaalisen ilmoitustaulun, johon voidaan tallentaa tekstiä, kuvia, videoita, linkkejä, äänitallenteita, ruututallenteita ja piirroksia ja joka mahdollistaa yhteistoiminnallisen työskentelyn. Padlet on saatavilla yli 40 kielellä maailmanlaajuisesti.

<https://padlet.com/>

Etherpad

Etherpad on verkkopohjainen editori tekstidokumentin reaaliaikaiseen ja yhteistoiminnalliseen työstämiseen. Etherpadin avulla useat henkilöt voivat muokata asiakirjaa samanaikaisesti, ja kaikki muutokset näkyvät välittömästi kaikille osallistujille. Eri muokkaajien tekemät muutokset voidaan erottaa toisistaan värillä. Toinen kätevä toiminto on mahdollisuus keskustella muokkausikkunassa tekstiä muokattaessa.

<https://etherpad.org/>

Google Drive

Google Drive on Google LLC:n tarjoama tiedostojen hosting-palvelu. Sen avulla käyttäjät voivat tallentaa asiakirjoja pilvipalveluun, jakaa tiedostoja ja muokata asiakirjoja yhdessä. Google Drive sisältää toimisto-ohjelmistopakettien, joka mahdollistaa asiakirjojen, laskentataulukoiden, esitysten, grafiikoiden, lomakkeiden ja muiden asiakirjojen yhteisen muokkaamisen. Google Drivessa julkisesti jaettu tiedostoja voi hakea internetin hakukoneilla.

<https://drive.google.com/>

Miro

Miro on verkossa toimiva valkotaulu, jossa useat ihmiset voivat tehdä yhteistyötä. Tekstejä, grafiikkaa, muistiinpanoja, olemassa olevia Google Docs -dokumentteja ja

videoita voidaan lisätä tai upottaa alustalle ja niitä voidaan muokata tai kommentoida erikseen. Työkalu tarjoaa myös esitetyt valkotaulupohjia, esim. aivoriihi- tai palauteskenaarioita varten. Sen avulla käyttäjät voivat esittää ideoita ja tehdä yhteistyötä sekä asynkronisesti että reaaliaikaisesti. Verkkotaulua voidaan käyttää myös ideointiin, kokousten helpottamiseen tai ketterien työpajojen ja kurssien järjestämiseen.

<https://miro.com/index/>

Google Jamboard

Google Jamboard on interaktiivinen valkotaulu, joka on suunniteltu ryhmätyöskentelyyn. Yksinkertainen työkalu on upotettu Google Driveen, ja se suunniteltiin alun perin Googlen pilvipalvelua käyttävään laitteistovalotauluun, mutta sitä voi käyttää itsenäisesti henkilökohtaisilla tietokoneilla ja mobiililaitteilla. Kuten Miro, sen avulla käyttäjät voivat tehdä yhteistyötä sekä asynkronisesti että reaaliaikaisesti. Myös verkkokokouksen aikana.

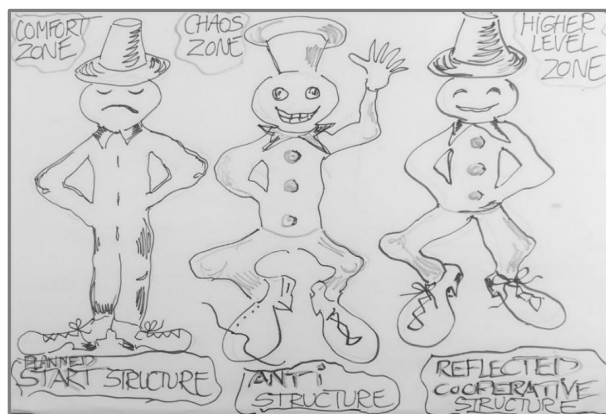
<https://jamboard.google.com/>

Moodle

Moodle on ilmainen kurssinhallintajärjestelmä ja oppimisalusta. Ohjelmisto tarjoaa mahdollisuuksia tukea yhteistoiminnallisia opetus- ja oppimismenetelmiä. Moodle tarjoaa virtuaalisia kurssihuoneita, joissa voi säilyttää työmateriaaleja ja oppimistehtäviä.

Muiden viestintämoduulien, kuten chatin, foorumin ja viestijärjestelmän (Messenger) lisäksi Moodle sisältää myös wiki-toiminnon, joka mahdollistaa tekstien yhteisen työstämisen. Tältä osin Moodle on myös alusta, joka mahdollistaa yhteisöllisen oppimisen.

<https://moodle.org/>

Mukavuusalueelta poistuminen (© Kuva: artwork)

4: Yhteistoiminnallinen oppiminen ja työskentely -kokemuksia

Kesällä/syksyllä 2021 artwork-hankkeen kumppaniorganisaatiot tapasivat paikallisia taiteilijoita ja kasvattajia. Yhteisissä keskusteluissa kerättiin tietoa kokemuksista yhteisöllisestä oppimisesta ja työskentelystä. Tulokset antavat kattavan kuvan monialaisesta kentästä ja siitä, miten oppiminen ja työskentely nuorten ja aikuisten oppijoiden hyväksi voi tapahtua monialaisessa yhteistyössä.

Tietoisuuden lisääminen monialaisesta yhteistyöstä

Haastateltavat olivat yksimielisiä tietoisuuden lisäämisen tarpeesta taiteilijoiden, opettajien, kasvattajien ja sosiaalityöntekijöiden keskuudessa:

”Kyse on myös eri ammattiryhmien välisestä etäisyydestä. Siitä, että pystyn välittämään sosiaalipedagogisen maailmani kollegoille, miksi on tärkeää käyttää taidetta ja tehdä yhteistyötä taiteilijoiden kanssa, jotka voivat syvemmillä tasolla vahvistaa nuorten kansalaistemme suhdetta itseensä ja ulkomaailmaan sekä heidän yhteistä vastuutaan kestävässä yhteisössä. On tärkeää pystyä perustelemaan tätä...”

Prosessikeskeisyys vs. tavoitesuuntautuneisuus: yhteisten toimintojen luominen.

”Prosessin aikana syntyi jotain todella kaunista, ja yritimme silti mahduttaa sen [tähän rakenteeseen], jonka olimme keksineet etukäteen. [...] Olin hyvin tyytymätön lopputulokseen [...] Osallistujien palaute oli samaa mieltä. He eivät myöskään olleet kovin tyytyväisiä eivätkä oikein löytäneet itseään lopputuoksesta.”

Taiteelliset prosessit tarvitsevat kehyksen ja rakenteen, joka on avoin arvaamattomille tapahtumille, spontaanisuudelle, juonenkäänteille ja sattumille. Vaikeuksia syntyy, jos prosessinomaiselle työskentelylle on liian vähän aikaa tai jos tavoite on osallistujista etäinen. Koko prosessi on oppimiskokemusten kannalta olennainen. Tuotosten esittäminen ja siihen kohdistuvat reaktiot, oman työn arvostaminen ja todeksi tekeminen, sekä yleisön antama palaute eivät ainoastaan tee osallistujista näkyviä - loistavia - vaan osaltaan myös vahvistavat minäpystyvyyttä. Tämän lisäksi se on osa kokemuksen tai opitun reflektointia.

Taide avaimena tunteiden oppimiseen ja tunnistamiseen.

”Monet eivät ole koskaan olleet yhteydessä tunteisiinsa, ja heillä on suuri tarve tuntea ja puhua niistä. He eivät esimerkiksi tiedä, miksi ovat vihaisia, ja heidän on opittava tunnistamaan ja ymmärtämään tunteitaan... Mutta se voi olla vaikeaa, koska he eivät ole sitä aiemmin oppineet, ja se usein tapahtuu epäsuorasti muiden toimintojen kautta”. Sama pätee omien tarpeiden tunnistamiseen...”

Useat Tanskassa järjestettyyn ryhmäkeskusteluun osallistuneet taiteilijat totesivat, että heillä on kokemuksia työskentelystä pedagogisella ja/tai sosiaalisella

ammattialalla. He olivat jo perehtyneet artwork-hankkeen perusajatukseen, eli taide, opetus- ja sosiaalialan ammattilaisten lähestymistapojen ja menetelmien "sulauttaminen" [suom. huom. merging] yhteen, niin käsitteellisellä kuin käytännön tasolla. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien nuorten ja aikuisten kohderyhmien kanssa tehtävään työhön.

Haavoittuvassa asemassa olevien nuorten ja aikuisten parissa korostuu kaksi keskeistä haastetta: tunteiden ja tarpeiden tunnistaminen. Tässä kohderyhmässä on pyrittävä luoman turvallinen tila, jossa osallistujat vähitellen uskaltavat olla yhteydessä tunteisiinsa ja luottaa jakamisprosessiin. Yhteisiä keskusteluja, jakamista ja palautteen antamista voidaan toteuttaa prosessin aikana säännöllisesti käyttäen erilaisia ammattirajat ylittäviä ilmaisun välineitä: avainsanojen kirjoittaminen taululle, julisteiden, kollaasien ja piirrosten tekeminen, liike, tanssi, kehollinen ilmaisu, runous, dramatisointi jne.

Uusien yhteistyömuotojen luominen "kolmannessa tilassa".

"Tein installaatioita eri kouluissa. Oppilaat olivat yleensä hyvin avoimia tälle uudelle tavalle. Opettajat sen sijaan olivat pidättyväisempiä: Missä on meidän toimijuutemme! Itse asiassa he vaikeuttivat prosessia. Kokemukseni mukaan haasteena on yleensä vakiintunut institutionaalinen viitekehys...".

Osa haastatelluista totesi, että eri ammattialoilla olisi tarpeen laatia uusia koulutusohjelmia ja -suunnitelmia. Opetussuunnitelmatyössä ja koulutuksen suunnittelussa on systemaattisesti sisällytettävä taiteellisia ja luovia menetelmiä ammatilliseen koulutukseen. Erityisten oppimistavoitteiden ja opetusoppaiden avulla on tarjottava konkreettisia esimerkkejä siitä, miten taiteelliset/luovat lähestymistavat ja menetelmät voidaan sisällyttää ammatillisiin oppimisprosesseihin, esimerkiksi tuleville opettajille, kasvattajille ja sosiaalityöntekijöille.

Monialaiset tiimit, joissa eri ammattilaiset työskentelevät yhdessä, on mahdollista kokeilla uusia tekniikoita tai menetelmiä, joihin yhteistyön kautta saadaan käyttöön. Kollektiivinen kokeileminen helpottaa uusein asioiden konkreettiseksi ja lähelle tulemistä, mikä puolestaan mahdollistaa uusien tekniikoiden ja kokemusten saavutettavuutta.

Kouluttajien rooli ja sosiaalipedagogiikka

"Nuorten ja taiteilijoiden välille tarvietaan välittäjiksi sosiaalipedagogiikan ammattilaisia. On kehitettävää ja toteutettava poikkitaiteellisia työpajoja taiteilijoille, kasvattajille ja sosiaalipedagogeille, joissa kehitetään ammatillisten lähestymistapojen ja menetelmien yhdistelmiä, joilla puolestaan vahvistetaan nuorten välistä relationaalista oppimisprosessia ja luodaan näin yhteinen kolmas [tila] yhdessä ...".

Yhteistyössä taide- ja kulttuurialan ammattilaisten kanssa oppijoita tukee yksilöllinen ja ainutlaatuinen esteettisen havaitsemisen taso. Pedagogisessa kontekstissa eriytetään "opetustekniikka" ja didaktiset elementit opettajien ja oppijoiden yksilöllisistä ja persoonallisista "asenteista".

"Opettajana ja ryhmänohjaajana minulla on omat tavoitteeni kurssin aikana, ja olen tyytyväinen, jos havaitsen käyttämieni harjoitusten auttavan osallistujia saavuttamaan ymmärrystä ja tunteita, joita odotan heidän kokevan - kuten suurempaa rentoutumista, itseluottamusta, parempaa yhteyttä kollegoihin, lisääntyneitä avoimuutta ja valmiutta jakaa ongelmia kollegoiden kanssa."

Taidepedagogisessa toiminnassa "asenne" voidaan nähdä avoimena prosessina, jossa tasapainoillaan omien ja muiden käsitysten kanssa kussakin tilanteessa ja johon olennaisesti liittyvät tunteet. Tässä yhteydessä taide- ja sosiaalipedagogit näkevät oppimisen ja opettamisen ymmärryksen kompleksisena kehittymisenä, jota voidaan kontrolloida ainoastaan rajoitetusti. Keskeiseksi nousee oppijoiden subjektiivisuus ja heidän keskinäisten suhteidensa mahdollisuudet.

Päätelmät

- Taiteilijoiden, kulttuurityöntekijöiden ja kasvattajien välisissä keskusteluissa nousee esiin taiteellisten työskentelytapojen monimutkaisuus osallistujien toisiinsa kietoutuvissa oppimisprosesseissa.
- Ryhmäkeskustelujen osallistajat kokevat yhteistoiminnalliset ja osallistavat prosessit rikastuttaviksi: yhtäältä yhteys erilaisiin sosiaalisiin ympäristöihin mahdollistuu. Toisaalta uudet kokemukset mahdollistuvat juuri kollektiivisen taiteellisen toiminnan kautta.
- Jotta tasa-arvoinen yhteistyö onnistuu, on taiteilijoiden ja kasvattajien tärkeää yhteiskehittää koulutushankkeita alusta alkaen.
- On otettava huomioon, että taiteellisella työskentelyllä, kulttuurityöllä ja yleensäkin koulutuksella on erilaisia tavoitteita, jotka ulottuvat yksilöllisestä taiteellisesta ilmaisusta yhteiseen oppimistulokseen. Jotta taiteen ja koulutuksen välinen yhteistyö voisi onnistua, eri osapuolten on ensiksi sovittava yhteisistä tavoitteista.
- Taiteellisten esitysten ja muiden taideilmaisun muotojen kautta selkiytyy, miten taide toimii kestäväenä tapana luoda tietoisuutta suhteiden merkityksellisyydestä. Tämä koskee sekä ihmisten välisiä suhteita että ihmisten, luonnon ja ilmaston välisiä suhteita.
- Taide kaikissa ilmenemismuodoissaan edustaa käytännössä vaihtoehtoista pedagogista suuntausta, jonka avulla voidaan lisätä tietoisuutta tärkeistä yhteiskunnallisista kysymyksistä niin henkilökohtaisella, sosiaalisella kuin yhteiskunnallisella tasolla.

5: Miten? Koulutuksen, taiteen ja kulttuurin välinen yhteistyö

Aktiivinen yhteistyö: miten se toimii käytännössä? Seuraavassa on kolme esimerkkiä Artwork-hankekonsorttiosta.

Viro: Chat Stopit

Chat Stop -hanke järjestettiin vuosina 2017–2018. Se liittyi Viron tasavallan 100-vuotisjuhliin. Projektiryhmä valitsi virolaisen kirjallisuuden historiasta sata tärkeää virolaista teosta, jotka liittyivät johonkin paikkaan – olipa kirja sitten saanut inspiraationsa kyseisestä paikasta tai paikka oli inspiroinut kirjailijoita. Jokaisessa Chat Stopissa oli tarra tai juliste, jossa viitattiin kyseiseen paikkaan liittyvään teokseen. QR-koodin avulla jokainen saattoi heti aloittaa kirjan katkelman lukemisen älypuhelimellaan, kuunnella otteen valitusta kirjasta ja tarkastella muita läheisten Chat Stopien sijainteja. Hankkeen ideana oli, että jokainen voisi tehdä matkan kotiseudullaan tai eri puolilla Viroa ja tutkia tarkemmin virolaiseen kirjallisuuteen liittyviä paikkoja.

Chat Stop -kartta (kuva © Tartu Centre for Creative Industries)

Hanke oli suunnattu useille eri kohderyhmille. Hankkeessa luodut tarrat sijoitettiin ulos ohikulkijoiden näkyville sataan paikkaan eri puolille Viroa. Ne ovat yhä näkyvillä. Tärkeimmät kohderyhmät olivat kuitenkin opettajat ja koululaiset.

Hankkeen verkkosivuilla löytyi opettajille erityisiä opetusohjelmia, joista oppilaat voivat kuunnella otteita virolaisen kirjallisuuden huipputeoksista.

”Mielestäni hankkeen tavoite saavutettiin, eikä todellisia esteitä tullut vastaan... Minulle se oli erittäin jännittävä ja opettavainen hanke – ensin kirjastonhoitajien tietoiseksi tekeminen niin monista arvokkaista kirjallisista teoksista ja sitten laajemman yleisön tietoiseksi tekeminen. Sain silloin ja saan edelleen paljon viestejä sähköpostiini. Ihmiset ovat kiitollisia ja tyytyväisiä. He sanoivat, että he olivat liikuttuneita ja että hanke auttoi heitä ymmärtämään, miten paljon kaunista runoutta ja kirjallisuutta meillä Virossa on – erityisesti heidän kotipaikkakunnillaan. Myös verkkosivujen yleinen kävijämäärä oli huomattava.”

1 sadasta Chat-pysäkestä (kuva © Tartu Centre for Creative Industries)

Hanke sai useita palkintoja. Visuaalisen suunnittelun tekijät saivat eurooppalaisen suunnittelupalkinnon. Viron kirjastonhoitajaliitto myönsi sille vuotuisen palkinnon vuoden kirjallisuushankkeena. Matkailuoppaat ovat ottaneet nämä tarinankerrontapaikat tarroineen mukaan omiin kaupunkikierrosohjelmiinsa.

”Myös paikkojen löytäminen oli todella mielenkiintoista. Kutsuimme opettajia ja paikallisia kirjastonhoitajia työskentelemään kanssamme ja ehdottamaan eri paikkoja. Yritimme löytää kiehtovia virkeitä tai tekstikatkelmia. Esimerkiksi Runnelin runo Maa on täytettävä lapsilla. Tämä tarra sijoitettiin vanhan synnytyssairaalan eteen, ja siinä käytettiin kahta riviä kirjailijan eri runoista: ”Maa on täytettävä lapsilla” ja ”Elämä on kaikki ajallista”.

Saksa: Kulttuuri- ja kielileirit

Uudelleen suuntautuminen ja uuteen maahan saapuminen – joskus traumaattisia kokemuksia lähtömaassa sekä pitkiä ja joskus vaarallisia pako- tai siirtolaisreittejä – vaatii henkilökohtaista uudelleenarviointia. Kielileirit epävirallisena oppimismahdollisuutena tarjoavat mahdollisuuden yhdistää kieltenopetus ja henkilökohtainen pohdinta ja edistää nuorten ja nuorten aikuisten voimaantumista käyttämällä erilaisia medioita ja taiteellisia ilmaisumuotoja.

VNB on jo useiden vuosien ajan järjestänyt kulttuuri- ja kielileirejä koulujen välitunneilla maahanmuuttaja- tai pakolaistaustaisille oppilaille. Esimerkkinä vuonna 2018 järjestettiin kahden viikon mittainen nuorisoleiri, jossa 20 pako- tai maahanmuuttotaustaista nuorta kokoontui otsikolla "Mitä kuuluu? Demokratia!" Barnstorfin kylässä Luoteis-Saksassa. Leiri antoi maaseutualueiden nuorille mahdollisuuden vaihtaa ajatuksia keskenään, paikantaa itseään ja ilmaista omia toiveitaan ja vaatimuksiaan.

Leirillä keskityttiin demokraattiseen kasvatukseen. Demokratian keskeisiä elementtejä, kuten yhteismääräämisoikeutta, äänestämistä, etujen neuvottelemista ja muuta vastaavaa, sovellettiin käytännössä ja koettiin näin. Kokemuksia pohdittiin keskusteluissa. Sisällön painopiste tuli nuorilta itseltään, heidän kokemustensa ruokkimana. Erilaisissa työpajoissa heillä oli mahdollisuus oppia ja kokeilla ajatustensa ja mielipiteidensä ilmaisumuotoa esimerkiksi taiteen, musiikin tai videotuotannon avulla. Lisäksi he astuivat julkisuuteen journalismityöpajassa ja graffitityöpajassa. Graffiti-työpajassa kadulle maalattiin liitumaaleilla lauseita, kuten "Ei sotaa". Journalismin työpajassa nuoret haastattelivat pienryhmissä ohikulkijoita esimerkiksi rasismista, syrjinnästä, rauhasta ja oikeudenmukaisuudesta.

Kuvia kulttuuri- ja kielileiriltä (© VNB)

Johtopäätös leirin jälkeen oli myönteinen. Kahden viikon aikana kehittyi hyvä ryhmätunnelma, ja osallistujat saivat lisää itsetuottamusta ja varmuutta ilmaista mielipiteensä ja edustaa näkemystään.

Kielileireillä noudatetaan käsitteellistä periaatetta: nuorille ja nuorille aikuisille olisi annettava ja heille olisi annettava mahdollisuus suuntautua utopioihinsa ja unelmiinsa ja ilmaista itseään uudessa, kulttuurien välisessä elämäntilanteessa. Kielileirien kasvattajien päätehtävänä on tarjota osallistujille tilaisuuksia käsitellä keskeistä teemaa, joka liittyy radikaaliin uuteen alkuun ja hyvään saapumiseen. He ilmaisevat itseään yksilöllisesti kirjakielellä ja vuoropuhelulla, mediankäytön ja muotoilun, maalaamisen tai muun kuvataiteen, musiikin, kehonkielen ja esiintymisen avulla sekä – mikä on hyvin tärkeää – työskentelevät yhteisen ryhmätuotoksen parissa.

Kulttuuri- ja kielileirin osallistujia (Kuva © VNB)

Kielileirit tarjoavat oppimisprosesseja, jotka heijastuvat jokapäiväiseen elämään, elämisaailman tiloihin, kulttuuriseen kontekstiin, oppilaitokseen, vapaa-aikaan ja vertaisryhmän kontekstiin. Kielimahdollisuuksien luominen merkitsee usein epävirallista, itseohjautuvaa ja itsemääräävää oppimista. Kaiken kaikkiaan kyseessä on parhaassa mielessä immerstiivinen oppiminen nuorille ja nuorille aikuisille ja heidän kanssaan.

Esimerkillisiä menetelmiä ovat esimerkiksi valokuvien ja haastattelujen avulla tehdyt tutkimusretket, joissa tekstillä ja äänellä on sekä dokumentaarinen että käsitteellinen luonne. Tutkimus, syvyys, sananetsintä, haastattelustrategia, uloslähtö ja liikkuminen ovat tärkeitä elementtejä nuorten ja nuorten aikuisten työprosessissa. Haastattelun toteuttamistavassa tai nauhoituksen rakenteessa ja tulosten myöhemmässä esittämisessä paljastuvat yksityisen ja julkisen, vieraan ja tutun, ympäristön ja luonnon risteyskohdat.

Puhutun kielen ja ilmaisukielen välinen yhteys mahdollistaa luovan koodinvaihdon: ilmiö, jota tietoisesti kannustetaan kieli- ja kulttuurileireillämme ja joka johtaa erityisesti oman monikielisyyden kehittämiseen edelleen erilaisten viestintätilanteiden vaatimusten mukaisesti. Edellä mainitut menetelmät osoittavat, että monikielisyyden kokonaisvaltainen edistäminen kielileireillä ei tarkoita pelkästään standardoituja oppimismenetelmiä.

Kutsu nuorten leirille syksyllä 2020 (Kuva © VNB)

"Täällä taidetta käytettiin voimaannuttamiseen, ei ensisijaisesti oppimistulosten parantamiseen. Siihen eivät kaikki taiteilijat pysty. On osattava työskennellä nuorten aikuisten välisten ja nuorten aikuisten kanssa vallitsevien suhteiden parissa. Ei riitä, että on hyvä ammatissaan eli maalarina. Myös kasvattajilla on oltava lähestymistapa taiteeseen ja luovuuteen yhteistyössä taiteilijoiden kanssa. Konseptia pitäisi kehittää yhdessä tiimissä, eikä 'ostaa' taiteilijaa hankkeeseen."

Itävalta: LERNKUNST

LERNKUNST _____

_____ on oppimista taiteellisesti luovissa prosesseissa.

_____ avaa tilaa kohtaamiselle ja vuoropuhelulle.

_____ laajentaa horisonttia ja muuttaa näkökulmia.

_____ kehittää strategioita kulttuurienvälistä koulutusta varten.

_____ tekee yhteiskunnallisesta osallistumisesta todellista ja konkreettista.

_____ vahvistaa omaa toimijuutta.

Osana LERNKUNST-ohjelmaa ("oppimisen taide") Grazin KUNSTLABORin taiteilijat ja opettajat pohtivat taiteellisten ja pedagogisten prosessien yhteyksiä.

Taiteellisesti luovat prosessit ottavat lähtökohdaksi osallistujien yksilölliset ympäristöt, tarjoavat lukemattomia mahdollisuuksia helpottaa satunnaisia oppimisprosesseja, haastavat ihmisiä toimimaan, kutsuvat ottamaan kantaa,

omaksumaan ja kokeilemaan erilaisia näkökulmia ja antavat osallistujille mahdollisuuden muotoilla ja keskustella omista kysymyksistään ennen tuntemattomien työprosessien kautta. Ne ovat hauskoja, edistävät uteliaisuutta ja lisäävät motivaatiota.

LERNKUNST soveltaa nykytaiteen työstrategioita tutkimukseen, havaintojen ja kokemusten visualisointiin sekä osallistumiseen perustuvien yhteistoiminnallisten työprosessien kehittämiseen; eli keksitään tarinoita, avataan tilaa mielikuvitukselle, työstetään kollaaseja ja mash-upeja, multimedialaistoituksia, valokuvaa, kuvattuja äänikuvia, teatterinäytelmiä tai stop motion -elokuvia.

Taiteellisten tulosten esittäminen yleisön edessä on tässä prosessissa erittäin tärkeää, sillä se edistää näkyvyyttä, tunnustusta ja palautetta. Myös muutosten, kokemusten ja uusien toimintatapojen pohdinta on ratkaisevan tärkeää onnistumisen kannalta.

LERNKUNST on tähän mennessä toteuttanut lukuisia taiteellisia projekteja ja julkaissut menetelmänsä niin sanottuna Methodenboxina (menetelmien laatikko).

Elokuva LERNKUNST: <https://www.youtube.com/watch?v=xbrQjEMa-Sk&t=3s>

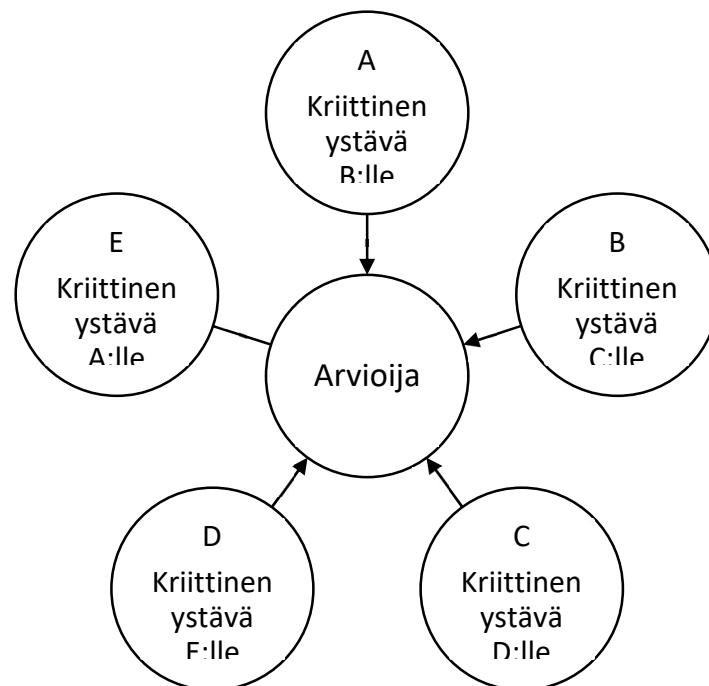
6: Yhteistoiminnallisten oppimis- ja työskentelyprosessien arviointi

Yhteistoiminnallisen oppimis- ja työskentelyprosessin aikana ja sen jälkeen on analysoitava ryhmän vuorovaikutusta tavoitteiden ja toivottujen tulosten kannalta. Seuraavat lähestymistavat taidetyön kumppaniorganisaatioiden käytännöistä auttavat sinua ymmärtämään ja analysoimaan yhteistyöprosesseja, tunnistamaan hyviä käytäntöjä sekä heikkouksia ja parantamaan tulevaa toimintaasi.

Kriittisten ystävien piiri

Kriittisten ystävien piiri on hyväksi havaittu ja testattu menetelmä, jota voidaan yksinkertaistetussa muodossaan käyttää tarjoamaan jatkuvaa pohdintaa hankkeen kehityksestä. Se on alun perin kehitetty kouluissa ja yliopistoissa käytävää kollegiaalista vuoropuhelua varten.

Malli perustuu siihen, että jokaiselle ryhmän jäsenelle määritetään kriittinen ystävä, ja siinä pyydetään jokaista ryhmän jäsentä toimimaan kriittisenä ystävänä eri ryhmän jäsenelle. Arvioija (tämä voi olla joku ryhmästä valittu henkilö) esittää joitakin keskeisiä kysymyksiä ajoittain koko projektin työskentelyn ajan.

Kriittinen ystäväpiiri (oma kuvaus)

Ryhmän jäsenet tekevät vastauksia ja toimittavat ne kriittiselle ystävälleen, joka antaa palautetta. Tulokset palautetaan arvioijalle, minkä jälkeen ne kootaan yhteen ja analysoidaan, jotta mahdolliset kohokohdat tai ongelmat voidaan tehokkaasti tunnistaa ja tarvittaessa puuttua niihin.

Tämä palaute- ja palautteenantomenetelmä soveltuu mieluiten enintään 10 hengen ryhmille, sillä muuten ympyrästä kerättävän tiedon määrä vaatisi monimutkaisemman menettelyn.

Esteettinen päiväkirja

Esteettinen päiväkirja on menetelmä, joka kohdistuu erityisesti taiteilijoihin, jotka työskentelevät luovissa prosesseissa viestintävälineenä eri ryhmien, kuten nuorten aikuisten, syrjäytyneiden tai haavoittuvien ryhmien kanssa.

Menetelmää voidaan käyttää näiden prosessien käynnistämiseen ja kehystämiseen sekä sellaisten ympäristöjen suunnitteluun, joissa ihmiset voivat kehittää ideoitaan ja osaamistaan ja pohtia kokemuksiaan. Tähän tarkoitukseen käytetään erilaisia metodologisia lähestymistapoja (esim. toimintatutkimus).

Esteettisen päiväkirjan metodologian yksityiskohtainen kuvaus on julkaistu erikseen taidehankkeessa.

Kohtaus esteettisen päiväkirjan työpajasta Tartossa / Viro (kuva © VNB).

Viitteet

- Bundesvereinigung Kulturelle Kinder- und Jugendbildung (BKJ) e.V. (2016): Perspektive Künste - Arbeitsfeld Kulturelle Bildung. Texte, Materialien, Methoden für Kulturschaffende. Available online: <https://kompetenzkurs.de/publikation.html> (viitattu: 12 April 2022)
- Chi, Michelene T. H. / Wylie, R (2014): The ICAP Framework. Linking Cognitive Engagement to Active Learning Outcomes. *Educational Psychologist*, 49:4, 219-243, DOI: 10.1080/00461520.2014.965823
- Csikszentmihalyi, Mihaly (1996). *Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention*. New York: Harper Perennial. ISBN 0060928204
- EPALE Ressourcen Kit Kunst, Kultur, Kreativität. EPAL Deutschland 2021. Available online: <https://epale.ec.europa.eu/de/blog/epale-deutschland-ressourcen-kits> (viitattu: 12 April 2022)
- Harasim, L.; Hiltz, S.R.; Teles, L.; Turoff, M. (1995): *Learning Networks. A field guide to teaching and learning online*. Cambridge
- Kim, M.K. et al. (2014): The experience of three flipped classrooms in an urban university: an exploration of design principles. *Internet and Higher Education*, 22: 37–50.
- Lehikoinen, K (2018): *Learning Creativity at Schools: A Vision for the Future*. Available online: <https://blogit.uniarts.fi/kirjoitus/learning-creativity-at-schools-a-vision-for-the-future/> (viitattu: 05 April 2022)
- Lehikoinen, K et. al. (2021): Conflicting professional identities for artists in transprofessional contexts. Insights from a pilot programme initiating artistic interventions in organisations. Available online: <https://www.academia.edu/49232207> (viitattu: 31 March 2022)
- Mezirow, J. (2012): "Learning to Think Like an Adult: Core Concepts of Transformation Theory" In: Taylor, Edward W.; Cranton, Patricia: "The Handbook of Transformative Learning. Theory, Research and Practice." Jossey-Bass, San Francisco: 73–95.
- Owen, H.H. (1993): *Open Space Technology. A User's Guide*. Available online: <https://elementaleducation.com/wp-content/uploads/temp/OpenSpaceTechnology--UsersGuide.pdf> (viitattu: 05 April 2022)

Schwabe, G; Valerius, M. (2001). Grundlagen des kollaborativen Lernens mit neuen Medien. WISU - das Wirtschaftsstudium, 30(10): 1360-1368.

Whitchurch, C. (2008): Shifting identities and Blurring Boundaries: The Emergence of Third Space Professionals in UK Higher Education. In: Higher Education Quarterly, vol. 62, No. 4: 377-396.

Hankekumppanuus & vastuuvapauslauseke

Artwork on kansainvälinen kumppanuushanke, jota rahoitetaan Erasmus+-ohjelmasta (aikuiskoulutuksen yhteistyökumppanuudet, 2021–2023). Hankkeen päätavoitteena on helpottaa taiteilijoiden työskentelyä aikuis- ja täydennyskoulutuksessa kehittämällä heidän pedagogista osaamistaan. Kumppanikonsortioon kuuluu 5 organisaatiota eri Euroopan maista:

- Itävalta: UniT GmbH (johtava kumppani / www.uni-t.org).
- Saksa: Verein Niedersächsischer Bildungsinitiativen e.V. (www.vnb.de).
- Viro: Tartu Centre for Creative Industries (www.lmk.ee)
- Suomi: Uniarts (www.uniarts.fi)
- Tanska: MHT consult Aps (www.mhtconsult.dk)

31

Verein Niedersächsischer
BILDUNGSINITIATIVEN e.V.

Tämä hanke on rahoitettu Euroopan komission tuella. Tämä julkaisu kuvastaa ainoastaan kirjoittajan näkemyksiä, eikä komissiota voida pitää vastuullisena sen sisältämien tietojen mahdollisesta käytöstä.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International -lisenssillä. Jos haluat nähdä kopion tästä lisenssistä, käy osoitteessa <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/> tai lähetä kirje osoitteeseen Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.